

ЦИФРОВІ ДОКАЗИ ТА СВІДЧЕННЯ ОЧЕВИДЦІВ: ОСОБЛИВОСТІ ВЕРИФІКАЦІЇ ДУШЕВНИХ СТРАЖДАНЬ У «ЦИФРОВУ» ЕПОХУ ВІЙНИ

Збройна агресія Російської Федерації проти України зумовила не лише масштабні матеріальні втрати, але й масовий характер немайнових (моральних) страждань. У сучасних умовах війни відбувається глибока трансформація доказування таких страждань, зумовлена розвитком цифрових технологій та появою нових інституційних механізмів їх фіксації.

Особливого значення набувають цифрові докази, цифровізовані свідчення очевидців, діяльність Міжнародного Реєстру збитків для України, який формує нову модель документування шкоди.

У цьому контексті постає цікаве питання відносно верифікації душевних страждань у цифрову епоху війни та яким чином Реєстр збитків трансформує цей процес.

Як зазначається у наукових дослідженнях та узагальненнях судової практики, зокрема у працях Р.О. Стефанчука, сучасні умови війни потребують переосмислення стандартів доказування, оскільки класичні підходи не враховують масовість і типологічність моральної шкоди.

Верховний Суд також наголошує на необхідності адаптації правозастосування до воєнних реалій, зокрема щодо спрощення доведення моральної шкоди та врахування об'єктивних обставин життя в зоні бойових дій.

У сучасних умовах доказування моральної шкоди дедалі більше ґрунтується на відеозаписах обстрілів і бойових дій, фотографіях руйнувань, повідомленнях у месенджерах, публікаціях у соціальних мережах, геолокаційних даних.

Ці докази мають подвійне значення, оскільки підтверджують факт травматичної події, а також відображають емоційний стан особи в момент її переживання.

Таким чином, цифрові сліди стають засобом об'єктивізації суб'єктивних переживань.

У цифрову епоху формується новий феномен — “цифровий очевидець”, який фіксує події в режимі реального часу.

Дані свідчення можуть існувати у вигляді відеострімів, аудіозаписів, текстових повідомлень, коментарів у соціальних мережах.

Однак такі докази потребують критичної оцінки через ризик фальсифікації, відсутність належної ідентифікації, можливість маніпуляції контекстом.

Новостворений Міжнародний Реєстр збитків для України є інноваційним механізмом, який забезпечує централізований збір заяв і доказів щодо відшкодування моральної шкоди, функціонує у повністю цифровому форматі та формує єдину базу даних про шкоду, завдану агресією РФ.

Його принципова новизна полягає у тому, що цифрові докази стають основною формою фіксації шкоди, а не допоміжною.

На даний час Реєстр не встановлює відповідальність і не визначає розмір компенсації, однак здійснює первинну верифікацію заяв та формує

основу для майбутніх компенсаційних механізмів.

Як зазначалося під час обговорення суддями Верховного Суду механізмів відшкодування моральної шкоди, завданої війною, створення таких інструментів є ключовим елементом міжнародної системи репарацій.

Цифровізація війни радикально змінила доказування моральної шкоди, перетворюючи цифрові дані на ключове джерело підтвердження душевних страждань.

Реєстр збитків для України формує нову парадигму доказування, у якій домінує цифровий формат, застосовується категоріальний підхід, допускається спрощення доказових стандартів.

Відбувається об'єктивація суб'єктивних переживань через контекст подій, що дозволяє перейти від індивідуального доведення до презумпції страждань у типових ситуаціях. Свідчення очевидців трансформуються у цифрові форми, що підвищує доступність доказування, але створює нові ризики достовірності.

Думається, що в найближчій перспективі будуть розроблені стандарти оцінки цифрових доказів із застосуванням презумпції моральної шкоди та відбудеться гармонізація національної та міжнародної практики в даному напрямку.

Це призведе до формування масово-типової моделі компенсації моральної шкоди, трансформації класичних підходів такого відшкодування, а також інтеграції цифрових доказів як домінуючого виду доказування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Оніщенко Н. М., Сунєгін С. О. Система прав людини: нові підходи та бачення. Наукові інновації та передові технології. 2023. N 1. С. 133–144. [https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-1\(15\)](https://doi.org/10.52058/2786-5274-2023-1(15))
2. Законодавче забезпечення формування та реалізації державної політики України в умовах воєнного стану. Колективна монографія: у 4 т./ заг. ред.: Стефанчук Р. О., Мищак І. М., Савченко Л. А. Том 3: Забезпечення прав і свобод людини в умовах воєнного стану: правові, психологічні, соціогуманітарні аспекти / відп. ред. Копиленко О. Л.; Інститут законодавства Верховної Ради України. К. : Вид-во «Людмила», 2022. 320 с.
3. Стефанчук М. О. Зміст права людини на охорону здоров'я. Аналітично-порівняльне правознавство. 2024. No 1. С. 144–148. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2024/03/26.pdf>
4. Ступак О. Судовий імунітет держави. Юридична практика. Судовий форум. 2022. 15–16 вересня. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2022_prezent/Prezentatsiia_15_16_09_2022_Stupak.pdf.